

АНОТАЦІЯ

Варивода І.М. Інформатизація кримінального провадження як напрям розвитку кримінальної процесуальної політики України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2025.

Дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням кримінальної процесуальної політики у сфері інформатизації кримінального провадження, у ході якого отримано наукові висновки щодо розвитку кримінальної процесуальної політики України у сфері інформатизації кримінального провадження, доцільності впровадження використання інформаційно-телекомунікаційних технологій в кримінальний процес, здійснено дослідження електронного кримінального провадження та його диференціацію, а також визначено проблемні аспекти законодавчого впровадження та технічної реалізації електронних компонентів інформатизації кримінального провадження.

Перший розділ присвячений теоретико-правовим засадам забезпечення кримінального провадження. Досліджено історико-політичні передумови та етапи інформатизації кримінального провадження: перший етап (2000-2010 рр.), протягом якого вперше сформульовано нормативне визначення «електронних документів», «електронного цифрового підпису» та визначено основні принципи взаємодії суб'єктів в межах цифрових транзакцій; другий етап (2011-2020 рр.), який знаменує початком розробки стратегій та концепцій запровадження електронного правосуддя в рамках кримінального провадження та першими спробами оцифрування кримінального процесу; третій етап (2021 р. – до цього часу), який характеризується забезпеченням технічних можливостей використання новітніх технологій на окремих стадіях кримінального провадження.

Аналізуючи комплексно політичні тенденції та технологічний процес, зроблено висновок щодо сучасного стану інформатизації кримінального провадження та встановлено відсутність державної стратегії щодо інформатизації кримінального провадження на усіх стадіях. Проаналізовано доктринальні підходи щодо використання електронних технологій в кримінальному процесі та ключових ідей щодо впровадження окремих електронних кримінальних процесуальних рішень. На основі цих наукових досліджень визначено ключові елементи інформатизації, сформовано систему принципів інформатизації кримінального провадження та здійснено класифікацію суб'єктів інформатизації кримінального провадження. Автор формулює визначення інформатизації кримінального провадження як комплекс соціальних, технічних, економічних, комунікаційних заходів для створення єдиного електронного простору в рамках кримінального судочинства з метою забезпечення виконання завдання та дотримання засад кримінального провадження. Досліджено взаємозв'язок гарантій кримінального провадження та принципів інформатизації кримінального провадження як додаткового забезпечення виконання завдань кримінального провадження.

Зроблено висновок, що матеріальне вираження інформатизації кримінального провадження полягає у функціонуванні нового явища – електронне кримінальне провадження. Доведено необхідність розмежування кримінальної процесуальної діяльності з використанням технічних та інформаційно-аналітичних засобів від електронної процесуальної діяльності. Обґрунтовано твердження, що електронна процесуальна діяльність має електронний характер закріплення результатів та є основою електронного кримінального провадження.

У другому розділі дисертаційної роботи досліджено міжнародні стандарти і досвід інформатизації кримінального провадження зарубіжних країн. Визначено різні моделі кримінальної процесуальної політики та їх вплив на формування ідей здійснення електронної трансформації

кримінального процесу. Вивчено досвід таких країн як Німеччина, Чехія, Фінляндія, Велика Британія та США, що дозволило зробити висновок про існування гнучкого (Велика Британія, США) та законодавчо регламентованого підходу (Німеччина).

Вивчено досвід створення електронних кримінальних систем та поступового переходу до спільного електронного простору кримінального провадження в межах Європейського Союзу. В контексті декламованого вектору розвитку України та прагнень вступу до Європейського Союзу проаналізовано відповідні нормативно-правові акти на предмет можливості їх подальшого імплементації в національне законодавство. Досліджено застереження відповідних органів Ради Європи та неурядових міжнародних інституцій щодо ризиків та можливих негативних наслідків впровадження інформатизації кримінального провадження.

Третій розділ дисертаційної праці присвячений вивченню реалізації інформатизації кримінального провадження як напряду розвитку кримінальної процесуальної політики України на ключових стадіях кримінального провадження.

Здійснено комплексний аналіз проблематики використання інформаційно-аналітичних систем досудового розслідування, єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи та державних реєстрів, які зберігають відомості кримінального провадження. Висловлено застереження щодо необхідності забезпечення взаємодії компонентів інформаційно-аналітичних систем між собою для збереження процесуальних і матеріальних ресурсів.

Проаналізовано національні законотворчі підходи щодо впровадження відповідних санкцій за порушення правил інформатизації в інших процесуальних галузях права. Обґрунтовано необхідність внесення змін до Кримінального процесуального кодексу в частині впровадження відповідальності за невиконання вимог закону щодо обов'язкових електронних процесуальних дій з метою гармонізації національного

законодавства. Висловлено пропозиції щодо доповнень та змін кримінально-процесуальних норм.

Обґрунтовано необхідність визначення базових критеріїв для застосування виключно дистанційного судового розгляду кримінальних справ з метою збереження балансу між приватними та публічними інтересами.

На основі відповідних досліджень висловлено міркування щодо подальшого розвитку інформатизації кримінального провадження як напряму кримінальної процесуальної політики.

Ключові слова: кримінальна процесуальна політика, кримінально-правова політика, політика у сфері боротьби зі злочинністю, інформатизація кримінального провадження, електронне кримінальне провадження, електронна процесуальна діяльність, кримінальна процесуальна політика ЄС, електронне судочинство, досудове розслідування, судове провадження, електронні докази, кримінальне судочинство, штучний інтелект, воєнний стан, кримінальне процесуальне законодавство України.

SUMMARY

Varyvoda I. M. Informatization of Criminal Proceedings as a Direction of Development of Ukraine's Criminal Procedural Policy. – Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the Doctor of Philosophy Degree in specialty 081 Law. – Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Ivano-Frankivsk, 2025.

The dissertation is the first comprehensive study in Ukraine of criminal procedural policy in the field of informatization of criminal proceedings, which resulted in scientific conclusions regarding the development of Ukraine's criminal procedural policy in the field of informatization of criminal proceedings, the advisability of implementing information and telecommunication technologies in the criminal process, research into electronic criminal proceedings and their differentiation, as well as identifying problematic aspects of legislative

implementation and technical realization of electronic components of criminal proceedings informatization.

The first section is devoted to the theoretical and legal foundations of ensuring criminal proceedings. The historical and political prerequisites and stages of informatization of criminal proceedings are researched: the first stage (2000-2010), during which the normative definition of "electronic documents," "electronic digital signature" was first formulated and the basic principles of interaction between subjects within digital transactions were defined; the second stage (2011-2020), which marks the beginning of developing strategies and concepts for introducing e-justice in criminal proceedings and the first attempts to digitize the criminal process; the third stage (2021 to present), which is characterized by providing technical capabilities for using the latest technologies at certain stages of criminal proceedings.

Analyzing comprehensively the political trends and technological process, a conclusion was made regarding the current state of informatization of criminal proceedings and the absence of a state strategy for informatization of criminal proceedings at all stages was established. Doctrinal approaches regarding the use of electronic technologies in the criminal process and key ideas for implementing certain electronic criminal procedural decisions were analyzed. Based on these scientific studies, key elements of informatization were defined, a system of principles for informatization of criminal proceedings was formed, and a classification of subjects of informatization of criminal proceedings was carried out. The author formulates the definition of informatization of criminal proceedings as a complex of social, technical, economic, and communication measures to create a unified electronic space within criminal justice to ensure the fulfillment of tasks and adherence to the principles of criminal proceedings. The relationship between guarantees of criminal proceedings and principles of informatization of criminal proceedings as additional security for fulfilling the tasks of criminal proceedings is investigated.

It is concluded that the material expression of informatization of criminal proceedings consists in the functioning of a new phenomenon – electronic criminal proceedings. The necessity of distinguishing criminal procedural activities using technical and information-analytical means from electronic procedural activities is proven. The assertion that electronic procedural activity has an electronic nature of recording results and is the basis of electronic criminal proceedings is substantiated.

The second section of the dissertation examines international standards and experiences of informatization of criminal proceedings in foreign countries. Different models of criminal procedural policy and their influence on the formation of ideas for electronic transformation of the criminal process are defined. The experience of countries such as Germany, the Czech Republic, Finland, Great Britain, and the USA is studied, which allowed the conclusion about the existence of flexible (Great Britain, USA) and legislatively regulated approaches (Germany).

The experience of creating electronic criminal systems and the gradual transition to a common electronic space for criminal proceedings within the European Union is studied. In the context of Ukraine's declared development vector and aspirations to join the European Union, relevant normative legal acts were analyzed for the possibility of their further implementation into national legislation. Reservations of relevant Council of Europe bodies and non-governmental international institutions regarding risks and possible negative consequences of implementing informatization of criminal proceedings are examined. Based on relevant research, considerations regarding the further development of informatization of criminal proceedings as a direction of criminal procedural policy are expressed.

The third section of the dissertation is devoted to studying the implementation of informatization of criminal proceedings as a direction of development of Ukraine's criminal procedural policy at key stages of criminal proceedings.

A comprehensive analysis of the problems of using information-analytical systems of pre-trial investigation, the unified judicial information and telecommunication system, and state registers that store information on criminal

proceedings is carried out. Concerns are expressed regarding the need to ensure interaction between components of information-analytical systems to preserve procedural and material resources.

National legislative approaches to implementing appropriate sanctions for violating informatization rules in other procedural branches of law are analyzed. The necessity of amending the Criminal Procedural Code to implement liability for non-compliance with legal requirements for mandatory electronic procedural actions to harmonize national legislation is substantiated. Proposals for additions and changes to criminal procedural norms are expressed.

The necessity of defining basic criteria for applying exclusively remote judicial examination of criminal cases in order to maintain the balance between private and public interests is substantiated.

Keywords: criminal procedural policy, criminal law policy, policy in the field of crime fighting, criminal proceedings' informatization, digital criminal proceedings, digital procedural activity, EU criminal procedural policy, e-justice, pre-trial investigation, judicial proceedings, electronic evidence, criminal justice, artificial intelligence, martial law, criminal procedural legislation of Ukraine.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті в наукових фахових виданнях України категорії Б:

1. Варивода І.М. Європейські стандарти забезпечення функціонування електронного кримінального судочинства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. Випуск № 4/2024. С. 581-585.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/138>

URL: http://www.lsej.org.ua/4_2024/140.pdf

2. Варивода І.М. Принципи інформатизації кримінального провадження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. Випуск № 8/2024. С. 380-383.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-8/89>

URL: http://www.lsej.org.ua/8_2024/91.pdf

3. Варивода І.М. Трансформація кримінального провадження крізь призму інформаційних технологій. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2024. Випуск № 66 (2024). С. 1.61-1.72.

DOI: <https://doi.org/10.15330/apiclu.66.1.61-1.72>

URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/apiclu/article/view/8810>

**Статті, що індексуються в міжнародних наукометричних базах
Scopus та Web of Science:**

4. Svitlana Kaduk, Andriy Shulha, Ivo Svoboda, Iryna Varyvoda, Yurii Mykytyn. The use of automated information systems in the investigation of criminal offences. *Amazonia Investiga*. 2023. 12 (61). 307-316.

DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.61.01.31>

URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000989931300032>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Варивода І.М. Запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування як етап інформатизації кримінального провадження. *Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина* [Текст] : Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (16 травня 2022 р.). Івано-Франківськ, 2022. С.6-10.

URL: https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2023/01/Всеукраїнська-науково-практична-конференція-молодих-вчених_2022.pdf

6. Варивода І.М. Проблематика впровадження електронної форми судочинства. *Звітна наукова конференція викладачів, докторантів, аспірантів та студентів університету за 2022 рік* : Матеріали звітної

наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2022 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (3-7 квітня 2023 р.). Івано-Франківськ, 2023. С. 263-265

URL: <https://nauka.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/122/2023/10/2023-tezy-vyk-1.pdf>

7. Варивода І.М. Стратегія реалізації електронного кримінального правосуддя в Європейському Союзі. *Права людини в правовій системі ЄС: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених* (26 квітня 2024р.). Харків, 2024. С. 160-165.

URL: https://law.karazin.ua/resources/doks2021/nauka/repositary/Konferentsiia_26-04-2024_Zbirka_tez.pdf

8. Варивода І.М. Особливості впровадження дистанційного судового провадження в кримінальному процесі України. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики: Матеріали науково-практичної конференції* (14-15 лютого 2025р.). Полтава, 2025. С.79-82.

URL: <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/view/131/1913/3969-1>

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

9. Варивода І.М. Впровадження ідеї електронного суду в кримінальному судочинстві. *Право і суспільство*. 2024. Вип. 10 (2024). С.3-6.

URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/lsp/article/view/9098>